

Проведення стратегічної екологічної оцінки Детального плану території зміни функціонального призначення земельної ділянки, яка розташована на території с.Дийда за цільовим призначенням - землі рекреаційного призначення, для спорудження відкритих площинних спортивних споруд відповідає четвертій цілі Стратегії Закарпатської області до 2020 р., а саме: «Забезпечення якості і безпеки довкілля та просторової гармонії».

3. ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ МУКАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ

3.1. Статистична інформація. Географічне розташування та кліматичні особливості

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Берегівський район — адміністративно-територіальна одиниця у південно-західній частині Закарпатської області. Населення становить 51 842 (на 1.08.2013). Площа — 635 км². Адміністративний центр — місто Берегове, яке не входить до складу району. На півночі він межує з Мукачівським районом, на сході — з Іршавським та Виноградівським, на заході — з Ужгородським районом, на півдні і південному заході проходить кордон України з Угорською Республікою

Дийда (колишні назви — Дейда, Дідово) — село в Берегівському районі Закарпатської області України, центр Дийдянської сільської ради. Відстань до райцентру становить близько 5 км і проходить автошляхом місцевого значення.

НАСЕЛЕННЯ

Чисельність населення села на 2017 складає 2013 осіб.

Сьогоднішнє село Дийда утворено в 1957 році шляхом об'єднання сіл Берегдийда і Мезевгомек. Тоді ці села були розташовані на віддалі 700-800 метрів один від другого, сьогодні вони повністю злилися. Зупинимося коротко на історії цих двох сіл.

МЕЗЕВГОМОК (Гомок): Угорсько-словацьке село в Надтисянському регіоні, розташоване між селами Дийда і Балажер. Його землями володіла сім'я Гомокі. У 1356 році Пейтер Гомокі працював адвокатом. Землі завжди були віддані під заставу: так, наприклад, в 1440 році західну частину Гомока віддали під заставу ломпертсаському Пейтеру Стейберу та Альберту Керчі. У 1464 році король Матяш дав вказівку Лелеському конвенту, щоб він на правах спакоемців зареєстрував власницями відданих під заставу земель Деметера Гомокі його доньок Анну та Ержебет.

У 1473 році представник королівської влади Томаш Комловші зареєстрував на ім'я розміщеного неподалік Берегів (Малі Береги, нині Нижні Ремети) частину землеволодіння монастирського ордену Святого Павла, що складалася з четвертинної долі Гомока, подарованого Деметером Гомокі навіки Надьварадському капитулу.

У 1566 році татари повністю спустошили село, тому при проведеній у 1567 році податкової реєстрації в ньому нашли тільки одну заселену земельну ділянку.

У 1647 році поміщиками села були Ласло Галамбоші та Янош Перені.

Пізніше його землями оволоділи Габор Лоняї та Янош Егреші.

У селі мешкали в основному люди греко-католицького віросповідання, вони мали зведену з каменю церкву, у 1779 році розраховалися з королівською десятиною.

Герб : єпископ Міклош з митрою на голові та єпископським посохом в руках.

БЕРЕГДИЙДА: Гарне угорське село, розташоване на віддалі 5 кілометрів на захід від Берегова, по сусідству з селами Гомок і Дароць. Вже у XIV-му віці тут проводилися жупні збори.

У 1477 році власницею Дийди та Мукачівського замку була мати короля Матяша Ержебет Сіладі. Тоді вона за сприянням Лелеського конвенту обійшла свої землі, розташовані навколо села.

У 1484 році король Матяш за погодженням з дружиною Беатрікс подарував Яношу Корвіну свій маєток, до якого належало і село Дийда. В 1495 році маєток подарували Жігмонду Чакторняї та його брату Ерневу.

У 1489 році староста села від імені короля заборонив обійти околицю Дароца с боку Дийди делегації, обраної жупними зборами з числа дворян.

У 1492 році Дийда подала протест проти зміни меж села Дароць, здійсненої Іштваном, Палом та Мартоном Дароці.

У 1540 році король Фердинанд I своїм розпорядженням, надісланим з Мукачівського замку Лелеському конвенту, наказав зареєструвати власником Дийди Мігалья Бюді за його вагомні заслуги з

тим, щоб він з часом замінив цей маєток на інше землеволодіння, що складатиметься не менше, як з 16 кріпосних наділів. Пізніше судом заборонили королю Фердинанду I. та Яношу Саполяї дарувати села

Дийда та Лунгард.

У 1566 році татари спустошили 16 будинків села, їх мешканців кинули у рабство.

У 1609 році, після того, як без нащадків вимерли сім'ї Перені та близькі йому сім'ї Секель, Пазмань та Бюдї, їх землями оволоділи Ференць Даровці, йому ж належало урочище "Кірва".

У 1695 році жупні збори кілька разів проводили в селі свої засідання.

У 1830 році Жігмонд Перені побудував тут завод по виробництву квасців. Після 1849 року австрійський уряд конфіскував його разом з землеволодіннями барона.

На західній околиці села розташоване урочище "Кірва", на найвищій точці якого розміщений земляний замок "То-вар". Це невелике за своїми розмірами укріплення діаметром 25 метрів, обведене 3 земляними валами і траншеями. До розміщеного у центрі непрохідного болота замку можна було підійти тільки через 2 дерев'яні мости довжиною 3-400 метрів, зведені на розміщених у двох рядах дубових стовпах. Перший раз замок "То-вар" згадується у документах 1274 року.

Римо-католицька церква була зведена у 1400-их роках, в період реформації вона перейшла у володіння реформатської церковної громади. Її церковні атрибути і дзвони були виготовлені у 1600-их роках.

Герб: замкова стіна з бійницями.

Пам'ятки с.Дийда

- Замок "То-вар" -археологічна пам'ятки з XII-XIII ст.
- Реформатська церква (XIV ст.)
- Греко-католицька церков (XVI ст.)

Туризм

Озеро прибавливе для туристів, гостей району можливістю зайнятись рибальством, тут можливий розвиток водних видів спорту (вітрильного, плавання), доцільне будівництво майданчику для кемпінгів, прокатного пункту і т. Інше. До послуг відпочиваючих мотель Камілла /власник - Матіко Л.І./, ресторан-бар, автостоянка.

Сьогодні Дийда - село, розташоване на віддалі 3 км від українсько-угорського кордону. Віддаль від районного центру - 10 кілометрів, Ужгороду - 72 км. Межує з селами Велика Бігань, Балажер, Яноші та Астель, а також містом Берегово. На протилежній стороні кордону на віддалі 2 км розташоване село Берегдароць. Найближчі залізничні станції розташовані у В. Бігані (2 км) та Берегові (6 км).

Площа земель села 3090 гектарів. Воно займає територію площею 305 гектарів. Ліси займають 169 га. На південь від села на території 53,1 га розташована гора вулканічного походження, її схили територією 44,2 га засаджені європейськими сортами винограду. З вершини цієї гори відкривається чудова панорама на навколишні місцевості, в тому числі і на розташовані за кордоном землі Угорщини. На південному схилі гори викопані три підвали, північному - один. Під горою - сад площею 29,2 га. За кілька сот метрів від гори розміщений 87-гектарний природний заповідник, значну частину якого займають заболочені землі, вони простягаються через кордон і на територію Угорщини. Тут багато таких рідкісних рослин і птахів, як бугай, сіра цапля та інші. В центрі урочища - невеликий земляний насип, на вершині якого у 1274 році вже стояв земляний замок, так званий "Товар". За болотистою місцевістю на площі 96 га розкинулося сільське пасовище. Село має 250 га сінокосів та 1700 га орної землі.

На південь від села - кар'єрне озеро площею 68 га.

Через село протікає потічок Міс, який колись впадав у Тису. Після спорудження каналу Верке потічок спрямували через м.Берегово у Верку, але його русло помітне і сьогодні. Землі села пересікають канали загальною довжиною 75 км.

Дийда має самостійну сільську раду. Голова села **Іштван Егреші** (1965 року народження), секретар сільради **Сільвія Гомокі** (1970 року народження). **Адреса сільської ради:** 90234 Україна, Закарпатська область, Берегівський район, с. Дийда, вул. Арпада, 121. Тел.: з Угорщини - 380-31-41/2-31-89 або 380-31-41/68-2-23

У селі є 2-поверхова загальна школа на 280 учнів, 2-поверховий дитячий садик на 90 дітей. У селі працює лікарська амбулаторія з стоматологічним кабінетом, сільський будинок культури на 350 глядачів, на верхньому поверсі якого знаходиться сільська бібліотека з книжним фондом 32.000 томів, стадіон с трибуною на 250 глядачів. Сільські церкви: греко-католицька церква з парохією, а також реформатська церква з парохією.

У селі 615 житлових будинків, 2014 мешканців. Національний склад населення: 1750 угорців,

185 українців, 72 циган, 7 людей інших національностей. За віросповіданням: 40 % реформатської, 46 % греко-католицької, 7 % римо-католицької, 7 % православної віри. За віком: пенсіонерів 468, працездатного населення - 1056, неповнолітніх - 490. За родом: 1040 жінок, 974 чоловіків. З вищою освітою 35, середньою спеціальною 665, професійною 507чол.

До послуг інвесторів - територія, придатна для відкриття промислів площею 40 гектарів.

На 95 % території села завершено прокладання газопроводу. 66 % житлових будинків користуються голубим паливом. 107 будинків мають телефон. Але водогін та каналізація у селі відсутні.

У центрі села - пам'ятник бійцям, що загинули на фронтах першої світової війни. На цвинтарі - пам'ятник загиблим у боях другої світової війни, 21 дийдівцю та пам'ятник 43 жертвам сталінського терору.

У селі діють кілька громадських організацій: добровільна дружина по охороні громадського порядку з 30 членів (керівник: Іштван Егрешші), місцева організація Товариства угорської культури Закарпаття (голова: Каталіна Югас), клуб пенсіонерів імені Я. Араня (голова: Маргарита Фекете), Товариство незалежних дийдівських господарів (голова Іштван Егрешші).

У селі працює 2-поверхова загальна школа I – II ступені на 280 учнів, директор Дьердь Сабо (1960 року народження), працює 2-поверховий дитячий садик на 90 дітей, завідувача Ірина Папп (1947 року народження). На території с. Дийда працюють бібліотека- філіал районної Берегівської централізованої бібліотечної системи і Будинок культури, які знаходяться в одній будівлі

Місцеположення та рельєф.

Рельєф Берегівського району низькогірно-низовинний. На півночі району розташовані відроги Вигорлат-Гутинського вулканічного хребта і передгір'я Карпат, на півдні і південному заході — Закарпатська низовина.

Клімат

		[сховати] Клімат Запсоня											
Показник	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру	Рік
Середній максимум, °C	1,0	3,5	9,4	16,2	21,4	24,3	26,1	25,7	21,5	15,7	8,2	3,2	14,7
Середня температура, °C	-2,4	-0,1	4,7	10,7	15,6	18,6	20,2	19,8	15,8	10,4	4,8	0,4	9,9
Середній мінімум, °C	-5,7	-3,6	0,1	5,2	9,8	13,0	14,4	13,9	10,2	5,2	1,5	-2,3	5,1
Норма опадів, мм	46	39	40	46	68	85	75	68	49	45	51	59	671

Джерело: [1]

Клімат району помірно континентальний, гори перешкоджають принесенню на територію району арктичних мас холодного повітря.

Клімат - помірно-континентальний, пом'якшений вологими повітряними масами з Атлантики та Середземномор'я. На формування клімату великий вплив мають Карпатські гори. Вони перешкоджають переміщенню холодних повітряних мас і сприяють більшому прогріванню повітря. Характерними рисами клімату є порівняно велика кількість опадів та висока вологість повітря.

Зима (грудень - лютий) м'яка, із слабкими морозами - 5,0 - 7,0°C (з пониженням температури інколи до - 25,0°C). Сніговий покрив нестійкий, утримується до 20 - 25 днів, товщина близько 10,0 - 12,0 см (в окремі роки до 30,0 - 35,0 см).

Весна (березень-травень) із мінливою нестійкою погодою і частим поверненням холодів, протягом всього періоду можливі заморозки.